

א בקרוב מלא י
שמה יתן אלא מ
ואלא יתן מ
ולקלא מלא י
מלא מלא מלא מלא
מלא מלא מלא מלא
מלא מלא מלא מלא
מלא מלא מלא מלא

מכילת תר-גוס ידברתו

חג הסוכות

חידושים ופנינים
בפרשנות המקרא
מתרגום יפתח מן פניאל

הרב מאיר שפירא

פניני תרגום יונתן
הרב מאיר שפריר זצ"ל

מחבר הספר
"משמעות האותיות"

כל הזכויות שמורות
בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות:

05832-628-54
0686762@gmail.com

לקבלת הגיליון במייל:
0686762@gmail.com

נשמח לקבל הארות והערות

קטת
עימוד ועיצוב

☎ 050-412-452-4
✉ Kesetgraf@gmail.com

נידוני הפרשה בתרגום יונתן

עצרת הוא ♦ האם העצרת היא רק בשמיני עצרת או במשך כל ימי החג?..... ד

פרי עץ הדר ♦ האם ה'הדר' הוא בפרי, או בעץ - שהעץ יהיה משובח?..... ה

כל האזרח בישראל ישבו בסכת ♦ האם קטן שאינו צריך לאמו צריך לישון בסוכה מדין 'חינוך' - דרבנן או מדין 'כל האזרח' - דאורייתא?..... ז

מלבד עלת התמיד מנחתה וגססיה ♦ טעם מצוות ניסוך המים..... ט

עצרת תהיה לכם ♦ משמעות הלשון עצרת בשמיני עצרת..... י

ושמחת בחגך ♦ שמחת בית השואבה על שאיבת המים או על שאיבת רוח הקודש?..... יא

והיית אך שמח ♦ מה פירוש הלשון 'אך' שמח?..... יג

ויסך עליה גסך ♦ ניסוך המים של יעקב אבינו..... טו

ולא יראה את פני ה' יקס? ♦ עם מה יהודי צריך להגיע כשמגיע להיראות שלוש פעמים בשנה? טז

 תוכן עניינים דיגטלי

מעבר לעמוד המבוקש

באמצעות לחיצה על השורה המקשרת

חג הסוכות

עֲצַרְתָּ הוּא ♦ האם העצרת היא רק בשמיני עצרת או במשך כל ימי החג?

(ויקרא כג, לו) שִׁבְעַת יָמִים תִּקְרְבוּ אִשָּׁה לַיְי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיְי עֲצַרְתָּ הוּא כֹּל מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

שִׁבְעַתִּי יוֹמִין תִּקְרְבוּן קוֹרְבָנָא לְשִׁמָּא דַּיְי, כְּנִישִׁין תְּחִוּוֹן לְצִלָּא קֹדֶם יְיַ עַל מְטָדָא כֹּל עִיבִידָת פּוֹלְחָנָא לֹא תַעֲבֹדוּן בַּיּוֹמָא תְּמִינָאָה מְאֲרַעִי קֹדֶשׁ יְהִי לְכוּן וְתִקְרְבוּן קוֹרְבָנָא קֹדֶם יְיַ:

[שבעת ימים תקריבו קרבן לשם ה', נאספים תהיו להתפלל לפני ה' על המטד כל מלאכה לא תעשו, ביום השמיני מקרא קודש יהיה לכם ותקריבו קרבן לפני ה']

בדברי ת"י מבואר שסבור שכל שבעת הימים הם זמן תפילה על הגשמים, ולא רק בשמיני עצרת, וכך גם ביאר ת"י את ענין ניסוך המים (במדבר כט, לא) שנעשה לזכרון טוב לירידת המטר.

פירוש זה כרוך בשינוי סדר דברי הפסוק, שבפסוק נאמר שבעת ימים תקריבו עולה לה'. וביום השמיני עצרת - כל מלאכה לא תעשו. והיינו ש'העצרת' האמורה בפסוק היא על היום השמיני בלבד - שמיני עצרת. ואולם מדברי התרגום עולה שלשון 'עצרת' אמור על

כל השמונה ימים, ומפרש 'עצרת' לא מלשון איסור עשיית מלאכה, שזה אסור רק ביום השמיני אלא מלשון אסיפה והתכנסות (כדרכו לתרגם כך את המילה 'עצרת') שיתכנסו להתפלל על המטר בכל שמונת ימי החג.

ולדבריו מתחילין בשאלת הגשמים מיו"ט הראשון של חג, ונחלקו בזה בגמ' (תענית ב.) מאימתי מזכירין גבורות גשמים, רבי אליעזר אומר מיו"ט הראשון של חג. רבי יהושע אומר מיו"ט האחרון של חג. ומהתרגום נראה שסבר כרבי אליעזר.

וכך מובא בפסיקתא (דר' כהנא פרק כח א):

"כל שבעת ימי החג התורה מרמזת לישראל ואומרת להם שאלו מה' מטר".

ולכאור' יש לעיין במשמעות העולה מסדר הפסוק לדברי ת"י, שנדמה שאף איסור עשיית מלאכה נאמר על כל שבעת הימים, ממה שהמילים 'כל מלאכה לא תעשו' אמורים על כל השבעת ימים ולא על היום השמיני שמוזכר לאחריו, וצ"ע.

פְּרִי עֵץ הַדָּר • האם ה'הדר' הוא בפרי, או בעץ - שהעץ יהיה משובח?

**(ויקרא כג, מ) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הַדָּר
כַּפַּת תְּמָרִים וְעֵנַף עֵץ עֵבֶת וְעֵדְבֵי נָחַל וְשִׂמְחֶתֶם לִפְנֵי יְיָ
אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים:**

כיצד נקרא הפסוק? האם פרי עץ, הדר. כלומר שההדר הוא בפרי. או פרי, עץ הדר. שההדר הוא בעץ - שהעץ יהיה מסוג משובח?

1. ראה במדבר כט, לה. דברים טז, ח.

באונקלוס תירגם 'פירי אילנא אתרוגין' - ונראה שתרגום המילה הדר הוא אתרוגים, והיינו שההדר מדבר על הפרי שפרי ההדר הוא האתרוג. וכך ביאר הרמב"ן כאן את דברי האונקלוס ששם העץ ושם הפרי הוא אותו שם - בארמית - אתרוג, ובלשה"ק נקרא 'הדר' כי פירוש הדר הוא חמדה - נחמד למראה.

בת"י מבואר אחרת:

וְתִסְבּוּן מִן דְּלִבּוֹן בְּיוֹמָא קִמְאָה דְּחָגָא פִּירֵי אֵילָן מְשׁוּבַח תְּרוּגִין.
וְלִזְלָבִין וְהַדְסִין וְעֶרְבִין דְּמַדְבְּיִין עַל נַחְלִין וְתִיחְדִּין קָדָם יְיָ אֱלֹהֵינוּ
שִׁבְעַת יוֹמִין:

[ותקחו משלכם ביום הראשון של החג פירות עץ משובח, אתרוגים.
ולזלבים והדסים וערבות שגדלות על נחלים. ושמתם לפני ה' אלוקיכם
שבעת ימים]

ממה שמתרגם ת"י פרי אילן משובח - אתרוגים, נראה שסבור שההדר הוא בהגדרת האילן שהפרי יהיה מן האילן המשובח שהוא אילן של אתרוגים.

דבר זה הוא פשוט לשון הת"י, ומודגש מאוד בלשון היחיד המופיעה רק על צמד מילים אלו 'אילן משובח'.

לכאור' הבנה זו היא רק במשמעות פשט הפסוק, ואין להוציא ממנה שת"י חלוק על דיני 'ההדר' שנאמרו בגמ' על פירות אילן האתרוג, כי כוונת התורה לאילן משובח המוציא פירות משובחים והמטרה היא שיקחו פירות משובחים.

מעניין הדבר שהפסוק מדבר בלשון יחיד ואילו בתרגום (וכן באונקלוס) תירגם פיירי בלשון רבים וכן את שאר המינים.

כָּל הָאָזְרַח בְּיִשְׂרָאֵל יָשׁוּבוּ בַּסֹּכֶת ♦ האם קטן שאינו צריך
לאמו צריך לישון בסוכה מדין 'חינוך' - דרבנן או מדין 'כל האזרח' -
דאורייתא?

**(ויקרא כג, מ"ב) בַּסֹּכֶת תָּשׁוּבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאָזְרַח
בְּיִשְׂרָאֵל יָשׁוּבוּ בַּסֹּכֶת:**

מה היא סוכה כשירה? ומי צריך ליישב בה? ואימתי מברכין על ישיבתה?

בְּמִטְלֵלֶת דְּתָרֵי דּוֹפְנֵיֶיהָ כְּהִלְכַתְהוֹן וְתִלְיַתֵּיָא עַד פּוֹשְׁבָא וְטוֹלָה
סָגֵי מְשִׁימָשָׁה מִתְעַבְדָּא לְטוֹלָא לְשׁוּם חֲגָא מִן זֵינִין דְּמַדְבִּיין מִן
אַרְעָא וְתִלְיִשִׁין מְשַׁחְתָּהָא עַד שִׁבְעָא פּוֹשְׁבֵי וְחִלְלָא דְרוֹמָא עֲשָׂדָא
פּוֹשְׁבֵי תִיתְבוּן בְּהָ שׁוֹבְעָא יוֹמִין כָּל דְּכוּרֵיָא בְּיִשְׂרָאֵל וְאַפִּילוּ זְעִירֵי
דְּלָא צְרִיכִין לְאִימְהוֹן יִתְבוּן בְּמִטְלֵיָא מִבְּרַכִּין לְבְדִיִּהוֹן כָּל אִימַת
דְּעִילִין תָּמִין:

[בסוכה של שתי דפנות כהלכתם ושלישית עד טפח. וצלה
מדובה מחמתה שנעשית לצל, לשם חג. ממינים הגדלים מן
הארץ, ותלושים. מדותיה עד שבעה טפחים. וחלל גובהה עשרה
טפחים. תשבו בה שבעה ימים כל הזכרים בישראל, ואפילו
הקטנים שאינם צריכים לאמותיהם ישבו בסוכות. מברכים
לבזראם כל אימת שבאים לשם]

ת"י מתמצת כאן את עיקרי דין כשרות הסוכה ואופן ישיבתה המוזכרים בחז"ל, וביניהם כמה
חידושים (ראה אותיות ג ט י):

א. הכשר סוכה בשני דפנות כהלכתם ודופן בגודל טפח מרוח שלישית. כך מבואר בסוכה (ו):
בדברי ת"ק.

ב. שסוכה צריכה להיות צילתה מרובה מחמתה. כך נאמר במשנה בסוכה (ב.) שחמתה מרובה מצילתה פסולה.

ג. שהסוכה צריכה להיעשות לשם צל ולשם החג. מה שכתב שצריכה להיות לשם צל, בא לומר שנעשתה לצורך הגנה מהשמש, ולמעט שלא נעשתה לצורך צניעות. (רש"י סוכה ח:)

אולם מש"כ שצריך שהסוכה תיעשה לשם החג הוא כדעת בית שמאי הפסולים סוכה ישנה שנעשית קודם לחג שלושים יום משום שבמרחק זמן זה לא נעשתה לשם החג, אולם ב"ה מכשירין. (סוכה ט.)

ד. הסוכה צריכה להיעשות ממינים הגדלים מן הארץ. כך נאמר בגמ' בסוכה (יא.) "זה הכלל כל שהוא מקבל טומאה ואין גידולו מן הארץ אין מסככים בו, וכל דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ מסככים בו".

ה. ומדברים התלושים שאינם מחוברים לקרקע. כך מבואר בסוכה (יב.) שנלמד מהפסוק 'באספך מגרנך ומיקבך', ממה שאתה אוסף - תלוש.

ו. ארכה לכל הפחות שבעה טפחים. זהו שיעור ראשו ורובו ושולחנו, כמבואר בסוכה (ג.)

ז. שגובהה יהיה לכל הפחות עשרה טפחים. מבואר במשנה בסוכה (ב.) 'ושאינה גבוהה עשרה טפחים פסולה'.

ח. רק הזכרים חייבים בסוכה אך הנשים פטורות. מבואר בסוכה כח. שלמדו מן 'האזרח' להוציא את הנשים.

ט. שאפילו קטנים שאין צריכים לאמם חייבים בסוכה - הוא מדברי המשנה כח. שקטן שא"צ לאמו חייב בסוכה. אלא שבגמ' נאמר שהוא מדין חינוך והיינו דין דרבנן. ובת"י כאן נראה שלמד מכל האזרח שקטן חייב בסוכה וזו דעת בית שמאי הסוברים שקטן כזה חייב מדאורייתא ות"י סבר לכאן' כבית שמאי.

י. שצריכים לברך כל פעם שנכנסים לסוכה - מלשונו נראה שאף בלא אכילה ושינה אלא על עצם הישיבה וכדעת הרי"ף והרמב"ם (סוכה פ"ו ה"ב). וכך גם פסק הגר"א להלכה (תרלט ח). ודלא כשו"ע (שם).

מְלַבֵּד עֲלֵת הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּיהָ • טעם מצוות ניסוך המים

(במדבר כט, כט - לא) וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי פָּרִים שְׂמוֹנֶה אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׂים בְּנֵי שָׁנָה אַרְבַּעַה עֶשֶׂר תְּמִימִים: (לא) וְשִׁעִיר חֲטָאת אֶחָד מְלַבֵּד עֲלֵת הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּיהָ:

בכל ימי החג הוזכרו הנסכים המוקרבים באותו יום בלשון יחיד - 'ונסכה', ואילו ביום השישי הוזכרו הנסכים בלשון רבים 'ונסכיה'. מה ביאור שינוי זה?

וּצְפִירָא דְחֲטָאתָא חַד לְמִטְדָּתָא חֲדָא בְּרַ מִן עֲלֵת תְּדִידָא וְסְמִידָא
דְּחִינְטָתָא לְמִנְחָתָא וְחַמֵּד גִּיסוּכָהּ וְצְלוּחִיתָא דְמִיא הוּזוֹן מְנִסְכִין
בִּיזְמָא דְחָגָא דְמִטְלִיא דּוּכְרִין טַב לְדְבִיעָא דְמִטְדָּא:

[ושעיר חטאת אחד למשמרת אחת, מלבד העולה התדירה וסולת חיטים למנחה, ויין ניסוכה וצנצנת מים היו מנסכים בימי חג הסוכות זכרון טוב לידידת המטר]

ת"י מזכיר את מצוות ניסוך המים דווקא בפסוק זה של קרבנות היום השישי, והוא מדיוק לשון הרבים שנאמר בנסכי יום זה, המלמד שמלבד נסכי היום, היה בחג נסכים נוספים והם ניסוך המים שניסכו בחג.

והנה בגמרא (תענית ב:) נחלקו רבי יהודה בן בתירה ורבי עקיבא, מהו המקור למצוות ניסוך המים, ומאיזה יום מזכירים את הגשמים בחג, ולדעת רבי עקיבא מזכירים ביום השישי משום שניסוך המים נזכר בנסכי היום השישי²:

"ר' יהודה בן בתירה אומר בשני בחג הוא מזכיר, מ"ט דרבי יהודה בן

2. אמנם דעת ת"י שלמרות שהנסכים נלמדו מלשון הרבים של הנסכים שהוזכרו ביום השישי, שאילת המטר נעשית כל ימות החג, וכמבואר לעיל.

בתירה דתניא רבי יהודה בן בתירה אומר, נאמר בשני (במדבר כט, ט) ונסכיהם, ונאמר בששי (במדבר כט, לא) ונסכיה, ונאמר בשביעי (במדבר כט, לג) כמשפטם הרי מ"ם יו"ד מ"ם הרי כאן מים, מכאן רמז לניסוך המים מן התורה, ומאי שנא בשני דנקט, דכי רמיזי להו בקרא בשני הוא דרמיזי, הלכך בשני מדכרינן. רבי עקיבא אומר בששי בחג הוא מזכיר שנאמר בששי ונסכיה, בשני ניסוכין הכתוב מדבר אחד ניסוך המים ואחד ניסוך היין".

ת"י גם מוסיף את טעם מצוות ניסוך המים שהיא לזכרון טוב לרביעת המטר.

וכך אמר רבי עקיבא (ר"ה טז):

"רבי עקיבא אומר וכו' ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג, אמר הקדוש ברוך הוא, נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה".

יש לציין שלדעת ת"י (הובא לעיל) בכל ימי החג היו שואלים מטר וכדעת רבי אלעזר (תענית ב). ששואלים מטר מיו"ט הראשון של חג, וממילא אף ענין ניסוך המים היה שייך לענין זה עליו ביקשו בכל ימות החג.

עֲצַרְתַּ תְּהִיָּה לָכֶם • משמעות הלשון עצרת בשמיני עצרת

(במדבר כט, לה) בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצַרְתַּ תְּהִיָּה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

מה פירוש הלשון 'עצרת' שנאמר ביום השמיני?

רש"י מביא בזה ג' פירושים:

א. עצורים בעשיית מלאכה (וכנאמר בגמ' חגיגה יח.). ב. 'עצרו מלצאת' - מלמד שטעון לינה (ספרי קנא). ג. מדרש אגדה 'לפי שכל ימות הרגל הקריבו כנגד שבעים אומות, וכשבאין ללכת,

אמר להם המקום בבקשה מכם עשו לי סעודה קטנה כדי שאהנה מכם.

ת"י מבאר טעם נוסף:

בְּיוֹמָא תְּמִינָאָה, בְּגִישֵׁין תְּהוּזוֹן בְּחֶדְוָא מִן מְטִילְכוֹן לְבִתְיִכוֹן בְּגִישֵׁת
חֶדְוָא וְיוֹמָא טָבָא וְאִירוּעַ קְדִישׁ תְּהוּי לְכוֹן כֹּל עֵיבִידַת פּוֹלְחָנָא לֹא
תַעֲבִדוּן:

[ביום השמיני עצורים תהיו בשמחה מסוכותיכם לבתיכם, עצרת שמחה
יום טוב ומקרא קדש תהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו]

מבואר בת"י שמפרש כדרכו בכל מקום שנאמר 'עצרת' שהוא מלשון 'אסיפה', וכאן מתפרשת
האסיפה על האיסוף מן הסוכה לבית ביום השמיני, וכנאמר בגמרא בסוכה (מח):

"סוכה שבעה כיצד גמר מלאכול לא יתיר את סוכתו, אבל מוריד
את הכלים מן המנחה ולמעלה, מפני כבוד יו"ט האחרון של חג".

וְשִׂמְחַתְּ בְּחַגְךָ ♦ שמחת בית השואבה על שאיבת המים או על
שאיבת רוח הקודש?

**(דברים טז, יד) וְשִׂמְחַתְּ בְּחַגְךָ אֶתָּה וּבִנְךָ וּבִתְךָ וְעַבְדְּךָ
וְאִמְתְּךָ וְהַלְוִי וְהַגֵּר וְהַיְתוֹם וְהָאֶלְמָנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ:**

האם השמחה שהיתה בשמחת בית השואבה היתה מפני שאיבת המים לניסוך
המים או קיום מצוות שמחת בחגך?

במשנה (סוכה נא.) כשמתואר השמחה של בית השואבה נראה שהכל סבב את שאיבת המים
לניסוך המים, וכן נאמר בגמ' (ג:) ב' טעמים לשם 'בית השואבה' ושניהם על שם מצוות ניסוך
המים.

אמנם בתרגום יונתן משמע שפירש באופן אחר:

**וְתִיחַדוּן בְּחֶדְוֹת חֲגִיבוֹן בְּשֵׁאוֹבֵתָא וְחֲלִילָא, אַתּוֹן וּבְנֵיבוֹן וּבְנֵיבוֹן
וְאִמְהוֹתֵיבוֹן וְלִיּוֹאֵה וְגִיּוֹדָא וְיִתְמָא וְאַרְמְלָתָא דִּי בְקָדְוֵיבוֹן:
[ושמחתם בשמחת חגיבם בשאיבה וחליל, אתם ובניכם ובנותיכם
ואמהותיכם והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך]**

מבואר בתרגום יונתן שאופן קיום מצוות ושמחת בחגך, הוא על ידי שמחת בית השואבה והחליל. החליל האמור הוא החליל שעל שמו נקרא פרק 'החליל' (פרק ה דסוכה) שניגנו בו בשמחת בית השואבה.

הרי לנו שסיבת השמחה בבית השואבה היא מפני מצוות התורה לשמוח בחג, וכך הוא האופן לקיים מצווה זו על ידי שמחת בית השואבה עם החליל.

ומבואר בזה שאין שורש השמחה מפני שאיבת המים וניסוכם על גבי המזבח, אלא מפני מצוות התורה.

יש לבסס צד זה מדברי התוספות בשם הירושלמי. דהנה בגמרא (סוכה נ.) נחלקו רב יהודה ורב הינא האם שמחה זו נקראת בית השואבה או בית חשובה, והגמרא מבארת את הצדדים, בית השואבה על שם ושאתם מים בששון - שאיבת המים. או בית חשובה על שם שמצוה חשובה היא מששת ימי בראשית, (שהשיתין נבראו בששת ימי בראשית לקבל הנסכים - רש"י).

ובתוס' שם הביאו פירוש אחר מהירושלמי, בית השואבה - על שם שהיו שואבים רוח הקודש:

*"חד תני שואבה. בירושלמי מפרש שמשם שואבים רוח הקודש
שהשכינה שורה מתוך שמחה דכתיב ויהי כנגן המנגן ותהי עליו רוח
ה', ומייתי עובדא דיונה בן אמיתי שהיה מעולי רגלים ובשמחת בית
השואבה שרתה עליו שכינה".*

ונמצא לפירוש הירושלמי שאין השמחה נקראת על שם שאיבת המים, אלא על שאיבת רוח הקודש העולה מהשמחה עצמה.

אמנם לא מבואר בירושלמי מה היא סיבת השמחה, אך מסתבר שהוא כדברי תרגום יונתן

כאן שהוסיף שהשמחה עצמה באה מחמת המצוה לשמוח בחג, וממילא גם השואבה אינו מתפרש על שאיבת המים, אלא על שאיבת רוח הקודש העולה מהשמחה עצמה.³

וכך גם מבואר ברמב"ם (סה"מ מ"ע נד):

"ובכלל אמרו (דברים טז-יז) 'ושמחת בחגך' מה שאמרו גם כן לשמוח במ מיני שמחה ומזה לאכול בשר ולשתות יין וללבוש בגדים חדשים ולחלק מיני פירות ומיני מתיקה לקטנים ולגשים. ולשחוק בכל ניגון ולרקד במקדש לבד והיא שמחת בית השואבה".

הרי שהרמב"ם סבור ששמחת בית השואבה היא חלק ממצוות השמחה בחג עצמו, ואינה קשורה לשאיבת המים. ואכן כל ענין שאיבת המים אינו מוזכר ברמב"ם בזמן שהזכיר את כל השמחה היתירה שהיתה בבית המקדש⁴, ועמדו בזה מפרשי הרמב"ם, מדוע לא הזכיר זאת. וביארו בדעתו שסבור ששמחת בית השואבה אינה קשורה לניסוך המים אלא היתה שמחה עצמית, וענין השאיבה מבואר לעיל בתוס' בשם הירושלמי על שם שהיו שואבין רוח הקודש בשמחה זו.

וְהָיִיתָ אֶךְ שִׁמְחָה • מה פירוש הלשון 'אך' שמח?

(דברים טז, טז) שִׁבְעַת יָמִים תִּחַג לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמִּקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ כִּי יִבְרַכְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל תְּבוּאֹתֶיךָ וּבְכָל מַעֲשֵׂי יָדֶיךָ וְהָיִיתָ אֶךְ שִׁמְחָה:

האם והיית אך שמח הוא ציווי או הבטחה?

רש"י כתב שלפי פשוטו אין זה לשון ציווי אלא לשון הבטחה, ולפי תלמודו למדו מכאן

3. אחרת למה לא פירש הירושלמי כפשוטו ששמחה זו היא על שם שאיבת המים.

4. מלבד התקיעה שהיו תוקעין בהבאת המים בשער המים, הזכיר הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין פ"ה ה"ו.

לרבות ליל יום טוב האחרון לשמחה. לפירוש שזה הבטחה ה'רק' מתפרש שתהיו רק שמחים ולא יתערב בשמחתכם שום עיצבון.

אולם ת"י מפרש באופן אחר:

**שׁוֹבְעָא יוֹמָא תְּחֻגּוֹן קָדָם יְיָ אֱלֹהֵכוֹן בְּאַתְרָא דִּיתְרַעֵי יְיָ אַרוֹם
וּבְרִיבְכוֹן יְיָ אֱלֹהֵכוֹן בְּכָל עֲלִלְתְּכוֹן וּבְכָל עוֹבְדֵי אִידִיכוֹן וְתַחֲוֹן
בְּרַם חֲדָוִן בְּאַצְלַחְתָּא:**

[שבעה ימים תחוגו לפני ה' אלקיכם במקום אשר יבחר ה', כי יברככם ה' אלוקיכם בכל תבואתך ובכל מעשי ידכם, ותהיו רק שמחים בהצלחה]

מבואר בת"י שפסוק זה נאמר בלשון ציווי ואינו הבטחה, ואף אינו נסוב על ליל יום טוב האחרון של החג, אלא ת"י מדייק את לשון 'אך' ולדבריו הציווי הוא שהשמחה תהיה אך ורק על ההצלחה, ולא על דברים אחרים.

ענין ההצלחה הוא ההצלחה בתבואות וכמבואר בדעת זקנים שבסוכות נאמר ג' פעמים 'שמחה', בשונה מיתר המועדים, משום שבפסח עדיין לא נלקטו התבואות ולא פירות האילן, ובחג השבועות כבר נלקטו התבואות ויש שמחה אחת ולא יותר, כי עדיין לא נלקטו פירות האילן וגם התבואות לא נאספו לתוך הבית. אבל בחג הסוכות שנלקטו התבואות ופירות האילן וגם הכל נאסף אל הבית אז השמחה היא שלימה ולכן כתוב ג' פעמים שמחה⁵.

5. יש שהבינו ש'אצלחותא' האמורה בת"י פירושה צלוחית המים האמורה בסוכה מח. עיין ביין הטוב.

וַיִּסַּךְ עָלֶיהָ נֶסֶךְ • נִיסוּךְ הַמִּים שֶׁל יַעֲקֹב אַבְיָנוּ

(בראשית לה, יד) וַיִּצַב יַעֲקֹב מִצְבָּה בְּמִקְוֵם אֲשֶׁר דָּבַר אֵתוּ מִצְבֹּת אָבִן וַיִּסַּךְ עָלֶיהָ נֶסֶךְ וַיִּצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן:

פסוק זה נאמר בעת שנגלה ה' אל יעקב בבית אל וקרא את שמו ישראל, והבטיחו על עתיד האומה, ונאמר שיעקב הקים שם מצבה, ונסך עליה נסך ויצק עליה שמן, אמנם לא נתפרש מה יעקב ניסך על המצבה⁶, ומדוע?

באב"ע (שם) מפרש שניסוך זה היה רחיצת המזבח לצורך יציקת השמן שלאחריו, ולא היה בו סיבה עצמית.

אולם ת"י מפרש באופן אחר:

וְאִקִּים תָּמֹן קָמָא בְּאַתְרָא דְּמִלִּיל עֲמִיָּה קָמָא דְּאַבְנָא, וְנִסִּיךְ עָלֶיהָ נִיסוּךְ חֲמַד נִסוּךְ מוּזֵי אָרוּם בְּדִין עֲתִידִין לְמַעַבְדַּ בְּחָגָא דְּמִטְלִיא, וְאַרְיִק עָלֶיהָ מִשַּׁח זֵיתָא:

[והעמיד שם מצבה במקום שדיבר עמו, מצבת אבן, וניסך עליה נסך יין ונסך מים, כי כך עתידים לעשות בחג הסוכות, ויצק עליה שמן זית]

מבואר בת"י שיעקב אבינו ניסך על המצבה מים ויין, כנגד מה שעתידיים בניו לעשות בסוכות בבית המקדש.

יש להטעים דבר זה עם מה שדרשו רמז לחג הסוכות מהנאמר קודם (בראשית לג, יז) 'ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות' (טור או"ח סימן תיז):

"ושמעתי מאחר הרי"י טעם לדבר לפי שהמועדים נתקנו כנגד אבות וכו', סוכות כנגד יעקב, דכתיב 'ולמקנהו עשה סוכות'."

6. נסך זה אינו השמן שמפורש בפני עצמו בסוף הפסוק.

**וְלֹא יִרְאֶה אֶת פְּנֵי ה' רִיקָם? ♦ עם מה יהודי צריך להגיע
כשמגיע להיראות שלוש פעמים בשנה?**

**(דברים טז, טז) שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל זְכוּרָךְ
אֶת פְּנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר בְּחַג הַמִּצּוֹת וּבְחַג
הַשְּׁבֻעוֹת וּבְחַג הַסִּפּוֹת וְלֹא יִרְאֶה אֶת פְּנֵי יְיָ רִיקָם:**

ולא יראה את פני ה' ריקם - ריקם ממה?

ברש"י הביא את דברי הגמ' (חגיגה ז.) "אלא הבא עלות ראייה ושלמי חגיגה. בספרי ישנה גירסא "ולא יראה את פני ה' ריקם - ריקנים מן הצדקה".

ת"י מפרש באופן אחר:

תָּלַת זִמְנֵין בְּשִׁתָּא יִתְחַמּוּן כּל דְּכוּרֵיכוֹן קָדָם יְיָ אֱלֹהֵיכוֹן בְּאַתְרָא
דִּיתְרֵיעֵי בְּחָגָא דְּפִטְיִרְיָא וּבְחָגָא דְּשִׁבּוּעֵיָא וּבְחָגָא דְּמִטְלֵיָא
וְלִיתֵיכוֹן דְּשָׂאִין לְמִתְחַמֵּיָא קָדָם יְיָ אֱלֹהֵיכוֹן רִיקָנוֹן מִכָּל מִצְוֹתָא:
[שלוש פעמים בשנה יראו כל זכריכם, לפני ה' אלוהיכם במקום אשר
יבחר, בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות. ואינכם מוזתרים להראות
לפני ה' אלוהיכם ריקים מכל המצוות]

מבואר בת"י שהדבר שעמו צריכים להיראות לפני ה', הוא מצוות, ואיננו רשאים להגיע לבית המקדש ריקנים מבלי מצוות.

